

Huzurevleri ve Yaşlılık: Ağrı ve İstanbul Örnekleri

Fereshteh EBADI ASAYESH (*)

Mevlüt ÖZBEN (**)

Öz: Mekânsal olarak huzurevi olgusunu ele aldığımızda, Türkiye coğrafyasının bölgeleri arasında huzurevi dağılımı açısından farklılık ve dengesizlik olduğu görülür. Bu bağlamda, doğuda huzurevlerinin boş, batıda ise tam tersi bir şekilde dolu, hatta yaşlıların sırada beklediği bir durum gözlenir. Coğrafi dağılımdaki bu dengesizlik, yaşlıların farklı bölgelerde farklı yaşam modellerine sahip olmaları, kültürel farklılıkları ve farklı yaşam tercihlerinden kaynaklanmaktadır. Bu çalışma kapsamında, Türkiye'nin Doğusunda bulunan Ağrı ve Türkiye'nin Batısında bulunan İstanbul huzurevlerinde kalan yaşlıların aile yapıları, huzurevi öncesindeki yaşamları, huzurevini değerlendirme biçimleri nitel analiz yöntemi ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma ile farklı yaşam modellerini barındıran iki farklı bölgedeki huzurevinde bulunan yaşlı bireylerle, yaşam tercihleri ve gelecek beklentileri, yaşlılığa ilişkin deneyimleri, bakış açıları ve sorunlarına ilişkin yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bulguları, modern toplumun çekirdek aileye dönüşümü ve yaşlı bireylerin statüsünün toplum içerisinde değişimi bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Huzurevi, Aile, Modernleşme

Nursing Homes and Elderliness: Samples from Ağrı and Istanbul

Abstract: Considering the nursing homes a spatial phenomenon, there are geographic imbalances and differences in the distribution of nursing homes among regions of Turkey. In this context, it can be observed that while the nursing homes are almost empty; in the west, even the elderly are waiting in the line. This imbalance in geographic distribution is due to the different life patterns of the elderly in different regions, their cultural differences and different life choices. In this study, the lives before nursing home, family structures and thoughts on nursing home of the elderly people residing in Ağrı nursing home which is located in the Eastern Turkey and an İstanbul nursing home have tried to be revealed by using a qualitative analysis method. Within the scope of the study, semi-structured interviews were conducted with elderly people residing in two different regions of Turkey with two different life models on their life preferences, future expectations, experiences, perspectives and problems related to aging. The findings of the study have been discussed in the context of the transformation of modern society into the nuclear family and the change of the status of the elderly individuals in the society.

Keywords: Elderly, Nursing Home, Family, Modernization

Makale Geliş Tarihi: 07.08.2018

Makale Kabul Tarihi: 14.07.2019

*) Doktora Öğrenci, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (e-posta: f.asayesh@gmail.com)

**) Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (e-posta: mozbent@atauni.edu.tr)

I.Giriş

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de teknoloji ve tıptaki ilerlemelerin bir sonucu olarak, insanın ortalama yaşam süresi uzamıştır. Bu yüzden yaşlı nüfus daha da artmaktadır. Ayrıca sanayileşme ve kentleşme süreci içerisinde geniş aileden çekirdek aileye geçilmesi, kırsal bölgeden kentsel bölgeye göç ve kadının çalışma hayatına girmesi, yaşlıların aile içindeki eski rolünü kaybetmesine neden olmuştur; bu nedenle yaşlı bireye evde bakım, büyük bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Her geçen gün sayıları artan, yaşlı kişilerin, huzurlu bir ev ortamı içinde yaşantılarını devam ettirmelerini, fiziksel ve ruhsal sağlıklarının korunmasını, sosyal ilişkilerinin geliştirilmesini ve devam ettirilmesini, huzur, güven ve refah içinde bulunmalarını sağlamak amacıyla huzurevlerinin açılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Modern öncesi dönemde yaşlılık bir sorun olarak görülmemiş aksine deneyim ve güç sahibi olmanın bir göstergesi sayılmıştır. Dünyanın hemen her yerinde, gerek doğu gerekse batı ülkelerinde, ortaçağın sonlarına kadar yaşlılar kişi ya da kişiler, hem ailede, hem de topluluğun yönetiminde otorite ve söz sahibi olmuştur (Emiroğlu: 1991). Bu anlamda diyebiliriz ki, geçmişteki toplumlarda yaşlılar, daha yüksek bir rol ve statüye sahip olmuşlardır.

Son yıllarda, Türkiye’deki hızlı değişimler, toplumun parçası olarak aileyi de etkilemiştir. Modern toplumlarda, sanayileşme ve kentleşmeyle birlikte geleneksel aile yavaş yavaş ortadan kalkarken, yerini çekirdek aile vermesi ve bu birlikteliğin dışında kalan yaşlılar için bakımevi ve huzurevi gibi kurumlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda “Türkiye’nin Doğusunda ve Batısında Huzurevlerinin Kıyaslanması” adlı bu çalışmada, yaşlı nüfusunun kent ve kırsal bölgede yaşam düzeyleri İstanbul il Merkez ve Ağrı’da araştırma bulgularıyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

II. Yöntem

Çalışmada öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Ardından nitel veri toplama tekniklerinden faydalanılmıştır. Ağrı’da on, İstanbul’da beş yaşlı olmak üzere toplamda on beş katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden toplanan verilerin yani sıra gözlem notları da tutulmuştur. Başka bir ifade ile çalışmanın evreni İstanbul ve Ağrı’da birer huzurevi olup örnekleme ise on iki erkek ve üç kadın toplam on beş kişidir. Çalışmanın türetildiği “Türkiye’nin Doğusunda ve Batısında Huzurevlerinin Kıyaslanması” adlı yüksek lisans tezinden kullanılan 22 soruluk yarı yapılandırılmış soru formunda seçilen amaca yönelik beş soru kullanılmıştır. Katılımcı cevaplarının değerlendirilmesi ise söylem analizine ve yorumlayıcı yaklaşıma göre değerlendirilmiştir.

Türkiye’nin Doğu Anadolu Bölgesi’nde sadece 8 tane huzurevi bulunmaktadır ve hepsi genel müdürlüğüne bağlı olarak çalışmaktadırlar, görüşme yapma olanağı sıkıntılı olduğu için sadece Ağrı huzurevi ele alınmıştır. İstanbul ve Ağrı’yı örnek olarak seçme nedeni; İstanbul’un, Türkiye’nin modern, sanayileşmiş ve nüfus olarak büyük bir orana sahip olmasıdır.

III. Yaşlılık Kavramı ve Kuramı

Yaşamın kaçınılmaz gerçeği olarak kabul edilen yaşlılık zannedildiği gibi yalnızca modern toplumların sorunu değildir. Yaşlanma, insanoğlunun var olduğu günden bu yana toplumlarda mevcut olan bir insanlık durumudur. Yaşlılık zamanın hemen hemen her döneminde zor ve sağlıksız bir dönem olmuştur (Baran, 2011: 135). Biyolojik, kronolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutlarında olan yaşlılığa ilk başta bir yaş sınırı belirlemek lazım ki bu oldukça zor bir iştir, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yaşlı tanımın 1963 yılında düzenlenen toplantıda kronolojik yaş değişeniyle yapılan tanım esas alarak 60 yaş üzerindeki insanları yaşlı olarak tanımlamaktadır, ama birçok gelişmiş ülke 65 yaşı, yaşlılığın başlangıcı olarak tanımlamaktalar (Şentürk, 2018: 17). Yaşlanma ve yaşlılıkta biyolojik, sosyolojik, psikolojik ve toplumsal boyutlar, yaşlanmayı etkileyen önemli faktörlerdir. Yaşlanma, bireysel ve biyolojik, yaşlılık ise toplumsal bir olgu olarak bahsedilmektedir (Tuna ve Tenlik, 2017: 5).

Yaşlılığın boyutlarına bakılırsa, biyolojik yaşlanma, moleküler ve hücrel hasarların kademeli birikimi ile ilişkilidir, yavaş yavaş azalan ve kaybolan yaşam enerji veya statüsünü kaybeden sosyal rollere ortaya çıkar (Şentürk, 2018: 26), böylece biyolojik yaşlanma, anne rahminde cenin oluşumuyla başlayan ve insan ölümüne kadar süren fiziksel değişimleri ifade eder (Baran, 1995: 40). Kronolojik yaşlanmada, doğal bir özellik olarak, insanın doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu zamana kadar geçiren bir süre literatürde kronolojik yaşlanma olarak geçmektedir (Şentürk, 2018: 25). Psikolojik yaşlanmada, bireyin kendi yaşlılığına bağlı durumunu kavrayışı ve yorumlayışı yer almaktadır (Tufan vd. 2017: 128), psikolojik yaşlanma birey kendini yaşlanmaya hazırlamamasından doğar, yaşlanan insanda yetersizlik duygusu, başkalarına yük olma korkusu, işe yaramama tedirginliği ortaya çıkar (Arpacı, 2005: 18) bu yüzde, kişilik, akılsal işlev, benlik ve kimlik kavramlarını merkeze alarak tanımlanır (Şentürk, 2016: 210). Sosyolojik yaşlanmada, yaşlı sosyal yapı içerisindeki yerini yani toplumdaki yerini anlaşılmasını, yaşlılığın ne olduğu, yaşlılığa ilişkin alternatif yaklaşımların neler olabileceği, toplumsal kurumların bu alanda nasıl yardımcı olabileceğini göstermeye çalışır. (İçli, 2004 :5).

Yaşlıların sosyal yaşantıları, toplumdaki yerlerini, sistematik bir sıralama içinde açıklamayı hedefleyen farklı kuramlar var,

- “*Yapısal Fonksiyonel Kuramı*” toplumun nasıl devam ettiğini ve geliştiğini makro düzeyde açıklar, yaşlıların toplumdaki yeri ve görümlerini sağlar, bu kuramın başlığı altında, “*Çözülme Kuramı*” ve “*Aktivite Kuramı*” yer almaktadır, “*Çözülme Kuramı*” sağlığı bozuk ya da yoksulluk gibi diğer etmenlerden bağımsız olarak yaşlanmayı, toplumsal yaşantıda meydana gelen bir gerileme dönemi olarak inceler. “*Aktivite Kuramı*” ise yaşlı, yetişkinlik dönemindeki yaşantısını birtakım değişimlerle sürdürür, yaşlı birey emekli olarak çalışma hayatından uzaklaşsa da gönüllü kuruluşlarda, dernek gibi sivil toplum örgütlerinde bazı etkinliklere katılarak yaşamını bir şekilde devam ettirir. “*Yapısal Fonksiyonel Kuramı*” başlığı altında diğer kuram ise “*Modernleşme Kuramı*”dır, bu kuramda kentleşme ve modernleşme süreçlerinde, geniş

aileden çekirdek aileye doğru bir dönüşümle birlikte yaşlılık olgusu ve yaşantısında meydana gelen değişiklikleri gündeme getirir (Şentürk, 2016: 208).

• “*Sembolik Etkileşim Kuramı*”, toplumun sosyal etkileşimdeki insanlardan oluşmasını ve insanların bilinçli, kendileri ve yaptıkları üzerine düşünebildikleri ve kendi etkileşimlerinin şekillendirebilmelerini vurgu yapar (Ritzer ve Stepnisky, 2013: 141) dolayısıyla bireyin çevresiyle kurduğu iletişimin etkileşimin, kültürel norm ve değerlerin aktarımı ve kabulünün aracı olduğunu vurgular. Yaşlılar da bir etkileşim süreci içinde yaşamlarını sürdürürler, başta olmak üzere aile ve içerisinde bulunan her kurumla birlikte yaşlılar da, bir etkileşim içerisinde kendi kimliklerini oluştururlar, rollerini oynar ve eylemde bulunurlar. (Şentürk, 2016: 208-209).

IV. Türkiye’de Yaşlılık ve Huzurevleri

Türkiye’de ortalama yaşam süresi gün geçtikçe arttığı düşünüldüğünde, hem Türkiye’de ve hem tüm dünyada yaşlı nüfusun artması beklenmektedir (Varışlı, 2017: 29). İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün 2017 tarihinde yayımladığı nüfus istatistiğine göre Türkiye 80.810.525 nüfusa sahiptir ki bu nüfustan 6.895.385 yaşlı nüfustur. Türkiye nüfusu bugün genç olsa da giderek yaşlanmaktadır. Yaşlı nüfus Türkiye’de 2017 yılına kadar artış göstererek yüzde 8.53’ye ulaşmıştır. Ulusal eylem planı araştırma sonuçlarına göre kentsel ve kırsal nüfuslar arasındaki bir farklılık görünür; kentsel nüfus içinde 65 yaş üzeri nüfusun oranı, kırsal nüfusa göre daha yüksektir

Tablo 1: Türkiye’de Yaşlı Nüfusumuzun Dağılımı 2017

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam	Nüfus Oranı
65 – 69	1.188.986	1.322.918	2.511.904	3.10 %
70 – 74	784.614	952.653	1.737.267	2.14 %
75 – 79	533.757	715.428	1.249.185	1.54 %
80 – 84	330.240	471.436	801.676	1 %
85 - 89	152.317	282.516	434.833	0.53%
90 +	43.519	117.001	160.520	0.19 %
Toplam	3.033.433	3.861.952	6.895.385	8.53 %
Türkiye Toplam Nüfus			80.810.525	100%

Kaynak: TÜİK, 2017; www.tuik.gov.tr

Türkiye’de, 20. Yüzyılın başlarından, sanayileşme sonrası göçler, nüfusun kırsal alanlardan toplanması ve yeni bir kentleşme akımının başlaması dikkat çekmektedir (Varışlı, 2017: 30), dolayısıyla büyük kentlere yönelen göçün önemli bir nedeni bölgeler arasındaki kaynak, gelişme ve hizmet dengesizlikleridir. Önemli bölgesel farklılıklar bütün çabalara rağmen hala devam etmektedir. Bu dengesizlikler giderilmedikçe yarı feodal ilişkilerin de zayıflamasıyla kente olan göçler durmayacaktır. Türkiye’deki bu bölgesel farklılıkların göç yoluyla kentlere taşındığı görülür. Doğu ile Batı arasındaki kültür, eğitim, sağlık, gelir ve istihdam koşullarındaki farklılıkların, kentlerde imarlı alanlarda gecekondular arasında yaşandığı görülmektedir (Keleş ve Ünsal, 1982: 29). Kent ortamında yaşlılık daha değişik boyutlar kazanmıştır. Kentleşme, kuşak

çatışması, aile yapısındaki farklılaşma ve toplumsal değişmeler yaşlılığı etkilemiştir (Tezcan, 1982: 173). Çocukların evden ayrılmaları, geride kalan yaşlı ebeveynleri yalnız ve sorunları çözmeye yetersiz bırakmaktadır. Bu durumda yaşlı birey, kendini çaresiz, desteksiz ve yalnız hissedebilmektedir (Bahar vd. 2009: 87).

Yaşlılık döneminde yaşanan en önemli sosyal sorunlardan birisi de yaşlıların bakımıdır. Her ne kadar 65 yaş ve üzerindeki her yaşlının, hasta ve bakıma muhtaç olmasa da hastalanma riski ve fiziksel yetersizlikleri nedeniyle yardıma ihtiyaç duyma olasılığı artmaktadır. Yaşlıların bakımları ya kurumlar ya aile ya da akrabalar tarafından gerçekleştirilmektedir (Adak, 2003: 83). Türkiye’de yaşlılara ilişkin sosyal güvenlik uygulamaları üç alanda kendini göstermektedir. Bunlar: sağlık desteği, *emeklilik* maaşı ve sosyal yardımlardır (Baran, 2011: 159).

2828 sayılı Kanununun 9.Maddesi (b) bendi ile korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç, çocuk, sakat ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamakla görevlendirilen SHÇEK (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu) Genel Müdürlüğü, kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre koşullarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü olan sosyal hizmetleri, yaşlı vatandaşlara Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri aracılığıyla götürmektedir (<http://www.eyh.gov.tr/tr/>).

Türkiye’de Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel müdürlüğü yönetmeliğine göre huzurevlerine kabul edilecek yaşlılarda aranan nitelikler aşağıda belirtilmiştir;

- 60 yaş ve üzeri yaşlarda olmak,
- Ruh sağlığı yerinde olmak,
- Bulaşıcı hastalığı olmamak,
- Uyuşturucu madde ya da alkol bağımlısı olmamak,
- Sosyal ve/veya ekonomik yoksunluk içinde bulunduğu sosyal inceleme raporu ile saptanmış olmak.

Kendi gereksinimlerini karşılamasını engelleyici bir rahatsızlığı bulunmamak, yeme, içme, banyo, tuvalet ve bunun gibi günlük yaşam etkinliklerini bağımsız olarak yapabilecek durumda olmak. (<http://www.eyh.gov.tr/tr/>)

Türkiye’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, diğer bakanlıklar, özel huzurevleri işletmektedirler. Bu huzurevlerinde yaşlılara yeme-içme, barınma, psikososyal destek hizmetleri vb. hizmetler sunulmaktadır (Ulusal Eylem Planı, 2012: 15).

Tablo 2’de 2018 yılında aile ve sosyal politikalar bakanlığı tarafından yayınlanmış Türkiye’de bulunan huzurevlerinin sayıları ve kapasiteleri belirtilmektedir Türkiye’de

aile ve sosyal politikalar bakanlığı özürü ve yaşlı hizmetleri genel müdürlüğü, diğer bakanlıklar, belediyeler, dernek ve vakıflar, özel huzurevleri ve azınlıklara ait huzurevinde toplam 32.851 kapasiteli hizmet sunulmakta olduğuna rağmen, 2018 yılındaki Sosyal Hizmetleri ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yayınlanan bilgilere göre 26.643 yaşlı yanı Türkiye’de yalnız 3.88% yaşlılar çeşitli kurumlarda yaşamaktadırlar.

Tablo 2: Türkiye’de Bulunan Huzurevlerinin Sayıları ve Kapasiteleri (2018)

Kuruluş	Sayı	Kapasite
Genel Müdürlüğüne Bağlı Huzurevleri	144	14,793
Diğer Bakanlıklara Bağlı Huzurevleri (kamu kurum)	2	579
Belediyelere Ait Huzurevleri	22	3402
Dernek ve Vakıflara Ait Huzurevleri	29	2454
Azınlıklara Ait Huzurevleri	5	508
Özel Huzurevleri	41	10963
Bakanlığa Bağlı Yaşlı Yaşam Evleri	192	161
TOPLAM	435	32851

Kaynak: <https://eyh.aile.gov.tr/kuruluslarimiz-yasli>

Lehr’e göre (1991) huzurevleri sayı ve nitelik açısından bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak yaşlıların huzurevinde kalmaları konusunda kültürel ve kişisel görüş farklılıkları vardır. Gelişmekte olan toplumlara göre gelişmiş toplumlarda huzurevleri daha fazla kabul görmesine karşın yaşlıların çoğu huzurevinde kalmaya karşı pek istekli değildir. Çoğunlukla bir huzurevine kendi isteğiyle gitmek ya da oraya evlatları tarafından yerleştirilmek, kimsesiz olup da zorlayıcı nedenlerle buraya düşme anlamı taşımaktadır (Ak. İçli, 2004: 7).

V. Huzurevlerin Bölgesel Dağılımı

Sanayileşme ve kentleşmenin bir özelliği de bölgeler arasındaki farklılıklardır. Çeşitli bölgeler arasında, hem büyük kentlerin dağılışı hem de genel olarak kentleşme durumu ve hızı bakımından büyük farklılıklar bulunmaktadır (Özer, 2004: 64). Keleş (1985)’e göre Türkiye’de bölgesel farklılıkların nedeni ülkenin coğrafya, tarih ve ikliminden kaynaklanır. Ülkenin batısı avantajlı topografya, yağmur miktarı nedeniyle dağlık doğudan daha üretkendir. Liman ticaretinin de etkisiyle gelişmiş olan batıya doğudan göç olmaktadır” (Ak. Özer, 2004: 65).

Türkiye’nin yaşlı nüfus sayısına bakıldığında 2017 İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre; Türkiye nüfusunun yüzde 8.53’si 65 yaş üzerindedir. Bu oran, kırsal yerleşim yerlerinde yüzde 1.17, kentsel yerleşim yerlerine göre yüzde 7.36 olduğu görülmektedir dolayısıyla kentsel nüfus içinde 65 yaş üzeri nüfusun oranı kırsal nüfusa göre daha yüksektir.

Türkiye’nin 7 bölgesinde tek tek huzurevlerinin sayısına Tablo 3’de Türkiye’nin 81 ilinde, huzurevleri 64 ilde hizmet vermektedir, (yaşlı nüfus oranını düşünerek) 17 ilde yaşlılara huzurevi imkânı bulunmamaktadır. Huzurevi olmayan 17 ilin 8’inin Doğu

Anadolu bölgesinde, 7'inin Güneydoğu Anadolu bölgesinde ve 2'si Karadeniz ve İç Anadolu bölgesinde olduğu belirlenmiştir. Huzurevlerin dağılımı İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde nüfus orantılı olarak diğer illere göre daha fazla sayıdadır.

Tablo 3: Türkiye’de huzurevlerinin dağılımı bölgeler itibariyle 2018

BÖLGELER	SAYI	KAPASİTE
Akdeniz	50	2872
Doğu Anadolu	8	491
Ege	94	7385
Güneydoğu Anadolu	3	180
İç Anadolu	90	6918
Marmara	149	12415
Karadeniz	41	2590
Toplam	435	32851

Kaynak: <https://eyh.aile.gov.tr/kuruluslarimiz-yasli>

VII. Bulgular

Ağrı ve İstanbul’da gerçekleştirdiğimiz çalışmada, huzurevlerinde kalan yaşlılarla, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılan çalışmada, görüşmede elde edilen bilgilerde, huzurevine gelme nedenleri, huzurevi hakkında düşünceleri, huzurevine gelmeden önce huzurevi hakkındaki düşünceleri, huzurevine başvuru sürecinde karşılaşılan zorlukları ve bir tercih durumları olursa nerde kalmak istediklerine dair düşünceleri değerlendirme biçimlerinde kadın ve erkek yaşlı farklı cevaplar vermektedir. Verilen cevaplar, anlamlı bilgiler ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye’nin Doğusunda Ağrı Huzurevi; Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne Bağlı olarak 30 kişilik kapasitesi ile 1994’de açılmış, daha sonra ilk binanın eski olması nedeniyle, 2012’de 40 tanesi tek kişilik ve 20 tanesi iki kişilik olmak üzere toplamda 60 kişilik kapasitesi olan yeni binaya taşınmıştır. Toplamda 27 kişi bu huzurevinde yaşamaktadır. Bu 27 kişinin $\frac{1}{3}$ i Ağrı ve köylerinden, $\frac{2}{3}$ si ise Doğu Anadolu’nun başka il ve ilçelerinden gelmişlerdir. Ayrıca bu huzurevinde 17 personel çalışmaktadır.

Türkiye’nin Batısında örnek İstanbul’un Üsküdar’da bulunan Adile Sultan Kasrı Öğretmenevi bünyesinde bulunan Necati Bey Öğretmen Huzurevi, Türkiye’nin ilk ve tek, sadece öğretmenlere hizmet veren huzurevidir. 1991 yılından beri hizmet veren, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bir huzurevidir. 40 kişilik kapasiteye sahip bu huzurevinde, onarım çalışmaları sürdüğünden dolayı fazla sayıda emekli öğretmen kabul edemedikleri için 17 erkek, 11 kadın olmak üzere toplam 28 kişi kalmaktadır.

İstanbul ve Ağrı Huzurevindeki yaşlılar, huzurevinde gelme nedenlerini şu şekilde açıklamışlardır; Validebağ Mustafa Necati Bey Öğretmenler Huzurevi'nde yaşayan yaşlılar:

“Erkeğin karısı ölürse, kadınsız erkek bir işi beceremez ve geçinemez. Diye durumunu özetleyen bu görüşmeci huzurevine yerleşmeden önce eşi ile beraber yaşıyormuş, ancak eşi vefat ettikten sonra huzurevinde yaşamayı tercih etmiştir. Bu durumu şu şekilde ifade ediyor: “Çocuklar çok iyi ilgileniyorlar ama çocuklara yük olmak istemediğim için huzurevinde yaşamayı tercih ettim”(İstanbul, Erkek, 80 yaşında).

Daha önce eşi ile beraber yaşayan 88 yaşındaki öğretmen, iki yıl önce eşinin vefat etmesiyle buraya yerleşmiştir. *“Eşim vefat ettikten sonra hemen huzurevine yerleştim”* diyen görüşmeci, huzurevine yerleşme kararını küçük oğlu ile beraber almış (İstanbul, Erkek, 88 yaşında).

Eşi ile anlaşamadığı için ayrılan 69 yaşındaki öğretmen kendi isteği ile burada kaldığını belirterek durumunu şu şekilde ifade etmiştir; *“Buraya gelmeden önce bir dinlenme evinde yaşıyordum, yalnızlıktan sıkıldım ve huzur evine geldim, kendime ait evim olsaydı orada yaşamayı düşünürdüm, kendi yaşantılarımla birlikte yaşamak isterdim”* (İstanbul, Erkek, 69 yaşında).

Huzurevine gelmeden önce yalnız yaşayan 88 yaşındaki bakımlı, hoş giyimli görüşmeci çocuklarının yurt dışında yaşaması ve eşinin ölmesi sebebiyle 21 yıldır öğretmenler huzurevinde yaşadığını belirtmiş ve şunları söylemiştir; *“21 sene önce evim inşaat halinde olduğu için öğretmenler huzurevine yerleştim, inşaat bittikten sonrada buradan ayrılamadım, buraya çok alıştım, çocuklarım bana çok düşkün ama onları rahatsız etmek istemediğim için burada yaşamaya karar verdim”* (İstanbul, Kadın, 88 yaşında).

“Yalnızdım, her işimi kendim yapamıyordum ” diye anlatıyor 87 yaşındaki emekli öğretmen. İki evlilik yapmış ve eşleri vefat etmiş, eşi vefat ettikten sonra kendilerini tek başına yürütemediği için huzurevini tercih etmiş. (İstanbul, Erkek, 87 yaşında)

Ağrı Huzurevi'nde yaşayan yaşlılar; daha önce köyde yalnız yaşayan görüşmeci, köyün boşaltılması nedeni Ağrı huzurevine gönderilmiş. Hiç evlenmemiş olan ve akrabaları tarafından da istenmediğini söyledi görüşmeci (Ağrı, Erkek, 77yaşında).

“Sadece kızım biliyor benim burada olduğumu ve o da beni buradan almak istiyor ama ben onların huzurunu bozmak istemiyorum.” bu yaşlı amca 8 defa evlenmiş, 6 eşi vefat etmiş ve 2 eşi hala yaşıyormuş. Toplam 139 çocuk ve toruna sahip olan bu yaşlı,

huzurevine gelmeden önce de yalnız yaşamakta olduğunu söylemiş. (Ağrı, Erkek, 72 yaşında)

“Bir baba 10 evlada bakar ama 10 evlat bir babaya bakmaz” diyen 82 yaşındaki amca şunları da ekliyor: “hanım öldükten sonra oğul bana bakmadı, gelin beni dinlemedi, gelin bana baksaydı burada ne işim vardı?” Huzurevine kendi kararı ile geldiğini, bu kapının adalet kapısı olduğunu ve gelinini rahatsız etmemek için burayı tercih ettiğini belirtmiştir. (Ağrı, Erkek, 82 yaşında)

“Oğlum var gelinim var ama maddi durumları iyi olmadığı için bana bakamadılar, hiç kimse bana bakmadı, bana hep hakaret ettiler” diye ağlayarak anlatan görüşmeci, aile içindeki kavgalar yüzünden köy kaymakamı tarafından ailesinden alınıp bu huzurevine yerleştirilmiştir (Ağrı, Erkek, 90 yaşında).

“Eşim vefat ettikten sonra çocuklar buradan çekip gittiler ben kaldım oğlumun yanında ama bana bakmadı, ortalıkta süründüm, İstanbul'a gittim kızım 2 ay bana baktı ama ekonomik durumu kötü evi yeri yurdu dardı, memlekete döndüm” huzurevinin adresini bir görevli memuru tarafından ona verilmesi sonrasında buraya gelmiştir (Ağrı, Erkek, 83 yaşında).

“Eşim öldü, hayatım bitti, ben de öldüm yani” diyen ve çocuklarının hepsi İstanbul'da yaşayan bu yaşlı amca şöyle devam ediyor: “Çocuklarım dediler ki baba paranı, arazini bize ver seni yaşatacağız, hepsini onların adına yazdırdım sonra bana sahip çıkmadılar, 2 ay İstanbul'da otellerde kaldım”. Çocukları sahip çıkmadığı için Ağrı'ya geri dönüp ve bu huzurevinde yaşamaya başlamış (Ağrı, Erkek, 80 yaşında)

“Kardeşim bana bakmadı” hiç evlenmemiş ve kimsesiz olan, hiç Türkçe bilmiyor ve yalnızlıktan dolayı burada yaşamaktaydı (Ağrı, Erkek, 51 yaşında).

“Benimle birlikte yaşamak istemiyorlar, hanım dedi ki git seni istemiyoruz” diyen bu yaşlının aile iç sorunlar yüzünden huzurevine gelmesine köy muhtarı ile karar vermişler (Ağrı, Erkek, 63 yaşında).

“Gelin bana bakmadı, oğlum da hep karısını döverdi, torunumda benim kolumu kırdı neden babam annemi dövüyor diye, oğlum şikâyet etmek için karakola gittim jandarma beni buraya gönderdi ” diye durumunu anlatan üç çocuğa sahip olduğunu belirtmiştir (Ağrı, Kadın, 75 yaşında).

Genel olarak bakıldığı zaman, Validebağ Mustafa Necati Bey Öğretmenler Huzurevi'nde yaşayan yaşlıların durumu; Türk toplumunun çekirdek aile tipine dönmesi ile yaşlı bireylerde yalnızlık duygusunun ortaya çıktığını, eşlerin ölmesi ile tek başına

idare edememe ve aileye yük olmama isteği yaşlılar için huzurevinin mecburi seçenek olduğunu göstermiştir. Kendi istekleri ile huzurevine gelme kararı alan yaşlılar yalnızlık duygusuyla başa çıkabilmek için, yaşlılarıyla birlikte olabildikleri huzurevlerini tercih etmişlerdir. Öte yandan Ağrı Huzurevi'nde yaşayan yaşlıların huzurevine gelme nedenlerine bakıldığı zaman, sosyo-ekonomik birçok olumsuz şartlar nedeni ile huzurevine gelmek zorunda kaldıkları belirlenmiştir. Çocukları bakmadığı için, maddi koşulları olumsuz olduğu için, eşi öldükten sonra huzurevinde yaşamayı mecburen tercih etmişlerdir.

Yaşlı bireylerin huzurevi hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir;

“Herkesin görüşüne bağlı, buraya gelen insan kendi ile barışık olacak”, “İyi bir yerdir, Öğretmenler huzurevinin özelliği, burada yaşayanların hepsi bilim adamları” (İstanbul, Erkek, 80 yaşında).

“Huzurevi güzel bir yer, memnunum” (İstanbul, Erkek, 88 yaşında).

“Huzurevi iyi bir yer, kimse karışmıyor, kitaplarım var burada huzur içindeyim” (İstanbul, Erkek, 69 yaşında).

“İyi bir yer, çocuklara yük olmaktansa eziyet etmektense burası iyi bir yer” (İstanbul, Kadın, 88, Dul).

“İyi bir yer, ama meraklı dertli bir insana zor, hep düşünceyle geçiyor” (Ağrı, Erkek, 72 yaşında).

“Ağar burası olmasaydı nereye gidecektim? Çok iyi bir yer” (Ağrı, Erkek, 90 yaşında).

“Dolu huzur, kimsesizlerin yeri, yetimler yeri” (Ağrı, Erkek, 83 yaşında).

“Buradakiler hep çaresiz ve kimsesizlerdiler” (Ağrı, Erkek, 51 yaşında).

“Çocuk büyüttüm bana baksın, ama bakmadı, burada olduğum için çok üzgünüm” (Ağrı, Erkek, 63 yaşında).

Araştırma kapsamında ele alınan İstanbul'daki huzurevinde yaşayan yaşlılara göre huzurevi, orada yaşayanların hepsinin öğretmen, kendi meslektaşları, kendi yaşlıları olan ve fikirleri birbirine yakın olan insanlarla bir arada oldukları için huzurevini iyi bir yer olduğunu düşünüyorlar. Ağrı Huzurevinde yaşayan yaşlılar huzurevinin iyi bir yer olmasını düşünüyorlar, huzurevindeki imkânlar daha rahat olduğu için, personelle görüştüğümüzde, burada yaşayan yaşlılar buradan gitmek istemedikleri belirlenmiş, *“Bazı yaşlıların çocukları onları buradan almak istiyorlar ama gitmiyorlar, burası daha*

rahat diyorlar”(Personel, Kadın). Ağrı huzurevinde yaşayan yaşlılar ihtiyaçları kurum tarafından yeteri kadar karşılanmasını ifade ediyorlar.

Yaşlı bireylerin huzurevine gelmeden önce huzurevi hakkındaki düşüncelerine bakılırsa, İstanbul’daki huzurevinde yaşayan yaşlıların;

“Gençliğimde hiç huzurevine gelmeye rağbet etmezdim ama nasıl hanım öldü huzurevine gelmeyi düşündüm” (İstanbul, Erkek, 80 yaşında).

“Herkes huzurevini kötü anlatıyordu ama güzel bir yer” (İstanbul, Erkek, 88 yaşında).

“İyi bir yer olmasını düşünüyordum”, “Bazıları yaşlıyı huzurevine göndermeyi ayıp biliyorlar” (İstanbul, Erkek, 69 yaşında).

“Çocuklara yük olmamak için, yaşlı insana en iyi yer huzurevidir, insan kendine yaşıyor”(İstanbul, Kadın, 88 yaşında).

“Hiç bir düşüncem huzurevi hakkında yoktu” (İstanbul, Erkek, 87 yaşında).

Araştırma kapsamında ele alınan Ağrı huzurevinde yaşayan yaşlılardan bir kişi dışındaki tüm yaşlılar hiçbir bilgiye sahip olmadıkları dikkat çekmektedir.

Huzurevindeki yaşayan yaşlılar, huzurevine başvuru sürecinde karşılaşılan zorluklar hakkında ifadelerini şöyle açıklamışlardır;

“Bir zorluk görmedim huzurevine gelmek için” , *“Sıraya giriyorsun, sıra gelince alıyorlar”* (İstanbul, Erkek, 80 yaşında).

“Huzurevine gelmek için sadece sıra bekledim” (İstanbul, Erkek, 88 yaşında).

“Hiç bir zorluk görmedim biraz sıra bekledim” (İstanbul, Erkek, 69 yaşında).

“Hiç bir zorluk görmedim, başka huzurevine de başvurduğum dedim burası kapanırsa oraya geçim, ama orda hala sıra bekliyorum ” (İstanbul, Kadın, 88 yaşında).

“Sıraya girdim ama hemen aldılar” (İstanbul, Erkek, 87 yaşında).

Araştırma kapsamında İstanbul Öğretmenler Huzurevi’nde görüşülen yaşlılar, huzurevine başvurdukları zaman bir zorluk görmediklerini ve sadece sıra beklediklerini belirletiyorlar. Ağrı Huzurevinde yaşayan yaşlılar huzurevine sağlık raporu ile hemen yerleştiklerini ve hiçbir sıkıntı yaşamadıklarını bildirmişlerdir.

Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin bir tercih durumu olursa nerde kalmak istediklerine dair şöyle ifade etmişlerdir; aslında uzun zaman huzurevinde kalan yaşlılar artık huzurevini kendi evleri olarak tanımlanmaktadırlar.

“Artık tercih durumu yok ” (İstanbul, Erkek, 80yaşında)

“huzurevi ” (İstanbul, Erkek, 88 yaşında)

“Kendime ait olan bir evde yaşamak isterdim ” (İstanbul, Erkek, 69 yaşında)

“Tercih durumum olursa yine huzurevinde yaşamak isterdim ” (İstanbul, Kadın, 88 yaşında)

“huzurevi ” (İstanbul, Erkek, 87 yaşında)

“Kendi memleketimde, kendi evimde yaşamak isterdim ”(Ağrı, Erkek, 77, yaşında)

“Tercih durumum yok” (Ağrı, Erkek, 72 yaşında)

“Kendi evim, Allah bu kapıya zeval vermesin ama ben kendim buranın insanı değilim” (Ağrı, Erkek, 82 yaşında)

“Evimde, ama hastayım kimse bana bakmadığı için burada kalmak istiyorum” (Ağrı, Erkek, 90 yaşında)

“Çocuklarımın yanında”, “ Paran olmazsa bakmazlar” (Ağrı, Erkek, 83 yaşında)

“Tercih durumum yok, ama burada kalmak isterdim burası kendi memleketim” (Ağrı, Erkek, 80 yaşında)

“huzurevi, başka yerim yok” (Ağrı, Erkek, 51 yaşında)

“Param olsaydı bir ev tutardım orda yaşadım” (Ağrı, Erkek, 63 yaşında)

“Çocuklarımın yanında ” (Ağrı, Kadın, 70 yaşında)

“Çocuklarımın yanında” (Ağrı, Kadın, 75 yaşında)

Araştırma kapsamında ele alınan İstanbul’daki huzurevinde yaşayan yaşlılar seçim şansı olduğu takdirde yine huzurevinde yaşamak istediklerini ifade etmektedirler. Çünkü yaşlı bireyler yaşlıları ve konuşabilecekleri insanlarla aynı ortamı paylaşmaktadırlar ama tam aksine araştırma kapsamında ele alınan Ağrı’daki huzurevinde yaşayan yaşlılar tercih durumları olursa çocuklarıyla veya kendi evlerinde kalmayı tercih ediyorlar, bir kişi dışında herkes kimsesizlik nedeni ile huzurevini tercih etmektedir.

İstanbul’da yaşlı bireylerin huzurevi tercihlerinde aileye yük olmama ve yalnız kalmama nedenleri etkili olmuştur. Öte yandan Ağrı huzurevindeki yaşlılar için ise en önemli faktör çocukların bakımlarını üstlenmemeleri olmakla birlikte, aile içi ilişkileri iyi olmaması ve kimselerinin olmamasıdır, çocuklarının onlara bakmaması sonucu huzurevine gelmek zorunda kaldıklarını da ifade etmişlerdir.

Ağrı Huzurevinde araştırmaya katılan yaşlıların büyük bir kısmı, huzurevine gelmeden önce çocuklarıyla yaşadıklarını söylemişlerdir. İstanbul Öğretmenler Huzurevinde yaşayan yaşlılar ise yalnız veya eşleriyle beraber yaşamaktaymışlar, eşleri öldükten sonra hemen huzurevine yerleştiklerini ifade etmişlerdir. İstanbul Öğretmenler Huzurevinde yaşayan yaşlılar çocuklarıyla kalmayı denemeden huzurevine

yerleşmişlerdir ama Ağrı Huzurevinde araştırmaya katılan yaşlılar çocuklarıyla kaldıktan sonra mecburen huzurevine yerleşmişlerdir.

Görüşmelere göre Öğretmenler Huzurevinde yaşayan yaşlılar huzurevine yerleşme kararını kendileri almışken, Ağrı huzurevinde yaşayan yaşlılar mecburen huzurevine gelme kararı verdiklerini; ifade etmişlerdir. Yaşlılar daha çok aile içinde yaşamayı tercih etmektedirler. Genel müdürlüğe bağlı ve özel huzurevlerin olmasına rağmen, geleneksel olarak yaşlı tek başına veya evde çocuklar tarafından bakılmayı *istemektedirler*. Kırsal bölgelerde yaşlı birey aile içerisinde yaşamaktan dolayı saygı görüyor, ama modern kentlerde, aile içindeki ilişkilerin ve aile bağlarının daha azaldığı görünüyor. Yaşlı bireyler, en doğru yerde yaşamadıklarını, en doğru yerin aile olduğunu söylemektedirler. *“dünyada evden güzel bir yer yok”* (Ağrı, Erkek, 63yaşında). Yaşlılar aile ortamında daha mutlu olduklarını ifade etmişlerdir.

Huzurevlerin olumlu ve olumsuz yönleri vardır. Modernleşen ve kentleşen toplumlarda yaşlıya bakım, aile ve evlatların görevlerinden alınmış artık kurumlar ve huzurevlerine bırakılmıştır. Türkiye’de yaşlı birey için evde bakım bir tur örf ve adet olarak kabullenmiş, ama son dönemlerde modern kentlerde huzurevlerin ve bakım hizmetleri arttığı görünüyor. Kent düzeyinde olan bölgelerde yaşlı birey aileyle yaşamaktadır, tam aksine İstanbul gibi modern kentlerde de geleneksel ailenin artık çekirdek aile haline gelmesi yaşlı bireyin yalnız bırakılmışına neden olmuştur ve yalnız bırakılmak yaşlıyı huzurevlerine yönlendirmektedir. İstanbul Huzurevinde yaşayan yaşlıların aile içi ilişkileri, Ağrı Huzurevine göre daha iyi olduğu saptanmaktadır, Doğu Anadolu bölgesindeki yaşlı bireyler çocuklardan daha fazla bir beklentisi var gibi görünüyor. İstanbul’da aile bağları zayıf olduğu için yaşlının hiçbir beklentisi yokmuş gibi görünmektedir. Huzurevine gelmeden önce yaşlı bireyin bakış açısı huzurevi hakkında genel olarak pekiyi olmadığı belirlenmiş, yani bazıları huzurevi hakkında medyadan kötü haberler duyduklarını ifade etmişler. Yaşlı bireylerin huzur evlerine gelmeden önce ve geldikten sonra ki bakış açılarında olumlu değişimler olduğu görülmüştür. İstanbul Öğretmenler huzurevinde araştırmaya katılan yaşlıların çocukları ve torunları onların ziyaretine geliyorlar, ama Ağrı Huzurevinde yaşayan yaşlılar sanki terk edilmiş gibi görünüyorlar, onların ziyaretçileri yok ve sadece iki kişi telefonla çocuklarıyla görüşmekte.

VIII. Sonuç

Türkiye genç nüfusa sahip bir ülke, günümüzde yaşlılık Türkiye’de sorun olarak ortaya çıkmamıştır ama bu genç nüfus giderek yaşlanmaktadır. Türkiye’de yaşlılık üzerinde yapılan araştırmalar daha çok sağlık ve tıp alanlarında olmuştur. Son bir kaç yıldır, yaşlılığın bir sorun olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Türkiye’de yaşlılığa dair yeterli politikalar bulunmaktadır, dolayısıyla yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak için bakım hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı kurumlar, özel huzurevlerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Araştırma, Marmara bölgesinde Validebağ Mustafa Necati Bey Öğretmenler Huzurevi ve Doğu Anadolu bölgesinde Ağrı Huzurevinde yapılmıştır. Yaşlıların görüşmelerde bilgiler elde ettik. İstanbul ve Ağrıyı örnek olarak seçmemizin nedeni; İstanbul’un, Türkiye’nin modern, sanayileşmiş ve nüfus olarak büyük bir orana sahip olmasıdır. Ağrı şehrinin seçilmesinin nedeni, ise Ağrının daha geleneksel bir ortama sahip olması, kültürlere, örf ve adetlere daha bağlı olmasıdır..

Huzurevleri ve yaşlı bakım merkezleri, Son birkaç on yıl içinde ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkma nedenleri, kesinlikle bugünkü gençlerin ve insanların zalim olduklarını göstermiyor. Huzurevine yerleşme sırasında, Ağrı Huzurevinde yaşayan yaşlılar hiç bir sıkıntı ve sıra beklemediklerini ve huzurevine başvurdıkları zaman hemen oraya yerleştirildiklerini (sağlık raporu) anlatırken, İstanbul Öğretmenler Huzurevinde yaşayan yaşlılar hepsi sıra beklediklerini ifade etmişlerdir. İstanbul Öğretmenler huzurevinde araştırmaya katılan yaşlıların çocukları ve torunları onların ziyaretine geliyorlar, ama Ağrı Huzurevinde yaşayan yaşlılar sanki terk edilmiş gibi görünüyorlar, onların ziyaretçileri yok ve sadece 2 kişi telefonla çocuklarıyla görüşüyor.

Validebağ Mustafa Necati Bey Öğretmenler Huzurevi kuruma bağlı olduğu için yaşlılar Huzurevi’nin ücretini kendileri ödemektedirler, zaten burada yaşayan yaşlıların hepsinin emekli maaşları vardır, ama Ağrı huzurevindeki yaşayan yaşlılar emekli maaşları olmadığı için Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü bu yaşlı bireylere yaşlı maaşı bağlıyor. Doğu Anadolu bölgesinde Ağrı Huzurevinde yaşayanlar, huzurevine gelmeden önce hangi kuruma başvurdıklarını bilmiyorlardı, birçok yaşlı bunları görüşlerinde ifade etmişlerdir. Muhtar, kaymakam, jandarma, bu yaşlıları huzurevine gönderilmeleri girmeleri için yardım etmişlerdir. Günümüzde artık tüm evlerde TV var. Aile Sosyal Hizmetleri medya aracılığıyla huzurevlerini tanıtmaları gerekiyor.

Yaşlı açısından değerlendirildiğinde, geleneksel aile içinde saygın bir yeri, otoritesi olan yaşlının aile dışında bir bakım biçimi olan huzurevine yerleştirilmesi özellikle yaşlı açısından kolay kabullenilir bir durum değildir. Toplumdaki statüsünü yitirmek ve evinde alıştığı yaşamdan vazgeçmek yaşlı için zor bir olgudur. Yaşlı için evi bildiği, hâkim olduğu, içinde kendini güvende ve özgür hissettiği, anılarıyla beraber olduğu bir ortamdır. Huzurevi ise çevre denetimini görel olarak yitirdiği, ilk kez karşılaştığı farklı kültürlerden gelmiş insanlarla birlikte yaşamak zorunda olduğu yeni bir ortamdır(Ulusal Eylem Planı, 2012: 15).

Kaynaklar

- Adak, N. (2003). “Yaşlıların Gayri Resmi Bakıcıları Kadınlar”. *Aile ve Toplum Dergisi*, Ekim-Aralık, 81-87.
- Arpacı, F. (2005). *Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık*. Ankara: Eğitim ve Kültür Yayınları.
- Bahar, G., Bahar, A. ve Savaş, H. A. (2009). “Yaşlılık Ve Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetler”. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*,(4/12) , 85-98.
- Baran, A. G. (1995). “Değişen Toplumda Yaşlının Yeri ve Aile içi İlişkileri,” *Sosyal Devlet Yaklaşımında 2000’li Yıllara Doğru Olgun Gençlik Sempozyumu*. Ankara. A.Ü. Ziraat Fak. Ev Ekonomisi Yüksekokulu ve Yaşlıları Koruma Derneği Ortak Yayını, Ankara, 39-54.
- Baran, A. G. (2011). “Aile ve Yaşlanma”. Aile Sosyolojisi. Yay.Haz. A. Kasapoğlu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 135-165.
- Emiroğlu, V. (1991). “Yaşlılık ve Yaşlılara Verilen Hizmetler”, *Türkiye’de ve Almanya’da Sosyal Hizmetler Ansiklopedik Sözlük*(iç), R. Keleş, J. Nowak, ve İ. Tomanbay(ed.), Ankara: Selvi Yay, 245-249.
- İçli, G. (2004). “Huzurevinde kalan yaşlılar üzerine bir araştırma”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 1, 5-24.
- Keleş, R., Ünsal, A. (1982). *Kent ve Siyasal Şiddet*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme Kentleşme ve Kentsel Değişme*. Ankara: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2012). *Türkiye’de yaşlıların durumu ve yaşlanma ulusal eylem planı uygulama programı*. Ankara: DPT.
- Ritzer, G., Stepnisky, J. (2013). *Çağdaş sosyoloji kuramları ve klasik kökleri*. (Çev.I. E. Howison). Ankara: De Ki Yayıncılık.
- Şentürk, Ü. (2016). “Yaşlılık: Özellikler, Davranışlar Ve Sorunlar”, *Davranış Bilimleri*. Zencirkıran. M. (Eds.). Bursa: Dora Yayıncılık 197-233
- Şentürk, Ü. (2018). *Yaşlılık Sosyolojisi; Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*. Bursa: Dora Yayıncılık
- Tezcan, M. (1982). “Toplumsal Değişme ve Yaşlılık”. Ankara: *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Fakültesi dergisi*, 15(2), 169-177
- Tufan, İ., Durak, M., Durak, E. Ş. (2017). “Yaşlanmanın Psikolojisi”. *Gerontoloji; Kapsam, Disiplinlerarası İş Birliği, Ekonomi ve Politika*. Cilt 1. Tufan. İ., Durak. M. (Eds.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. 127-143

Tuna, M., Tenlik, Ö. (2017). “Türkiye’de ve Dünyada Yaşlanma”. *Gerontoloji; Kapsam, Disiplinlerarası İş Birliği, Ekonomi ve Politika*. Cilt 1. Tufan. İ., Durak. M. (Eds.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. 3-26

Varışlı, B. (2017). “Türkiye’de Yaşlanma ve Demografi”. *Gerontoloji; Kapsam, Disiplinlerarası İş Birliği, Ekonomi ve Politika*. Cilt 1. Tufan. İ., Durak. M. (Eds.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. 27-35

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri. <https://eyh.aile.gov.tr/huzurevleri-envanteri>

Türkiye İstatistik Kurumu. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27587>